

κρίνει εκείνους, οἵτινες καταβιβάζουσιν εἰς πάθος τὴν καλλονὴν ἐκείνης, ἥτις κινεῖ πάντα ὑγιαίνοντα νοῦν καὶ ὑψώνει αὐτὸν πρὸς τὸν οὐρανόν⁽¹⁾. Καὶ λέγει ὅτι μάταιον ὄνειρόν ἐστι τὸ φαντάζεσθαι ὅτι δύναται τις νὰ ἀναβῇ εἰς τὸ οὐράνιον ἐκεῖνο ὄραμα ἄνευ τῆς θείας χάριτος. "Οθεν ἐπιμένει εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς προσευχῆς, εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς τέχνης⁽²⁾, ἀλλ' ὅτι καὶ οὐδεμία προσευχή ἢ αἶνος δύναται νὰ ᾔη ἀποτελεσματικὰ ἄνευ τῆς βοήθειας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Αὐτὸς δὲ προσεύχεται διὰ τὴν πίστιν, χρυσὴν ἄλυσσον, πρὸς τὴν ἑκαστον θείον δῶρημα συνδέεται, καὶ χρυσὴν κλεῖδα ἀνοίγουσαν τὸν οὐρανὸν διὰ τὸν ἐνδον ὀφθαλμόν.

(Ἔπεται τὸ τέλος).

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΑΦΕΝΤΟΥΛΗ

Ὁ Θεόδωρος Ἀφεντούλης γεννηθεὶς ἐν Ζαγοράῃ περὶ τὸ τέρμα τοῦ μεγάλου ἀγῶνος ὑπὸ τὸν καπνὸν καὶ τὰ ἐρείπια, μέσφ ἀγῶνων καὶ θυσιῶν ὑπερανθρώπων, οἵτινες μετεμόρφωσαν τὸ γένος ἀπὸ ταπεινοῦ δούλου εἰς μαχητὴν ὑψηλοκάρδιον καὶ ὡς ἀπαστράπτων μετέωρον ἀνύψωσαν τὴν ἰδέαν τῶν ἐθνικοτήτων πρὸ τοῦ ἐκπεπληγμένου κόσμου, διέσωσε πλήρη τὸν τύπον καὶ τὸν χαρακτήρα τῆς θυελλώδους καὶ μεγαλοπράγμονος ἐκείνης ἐποχῆς, καθ' ἣν τὸ πᾶν ἦτο μέγα καὶ ὑψηλὸν καὶ γιγαντώδες. Ἐπὶ τοῦ ἐρατεινοῦ Πηλίου δίκην ψηφιδωτοῦ ἀνάκεινται κῶμαι ὠραῖαι καὶ τερπναί, ὧν διαπρέπει ἡ παγκαλλίστη τῆς Ζαγοράς κωμόπολις διὰ πλουσίας περιβαλλομένη φυτείας καὶ ὑπὸ μαγευτικῆς ποικιλίας στεφανομένη. Ἐνταῦθα ὑπὸ τὴν γλυκεῖαν καὶ ἁρμονικὴν καλλονὴν τῆς φύσεως, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἀγῶν ἐλληνικῶν παραδόσεων καὶ μέσφ κοινωνίας νοήμονος καὶ εὐπαιδευτοῦ τραφεὶς ἀνέπτυξε τὴν ὀξυτάτην αὐτοῦ διάνοιαν, τὸν διακρίνοντα αὐτὸν ἀκοίμητον ἐνθουσιασμόν, τὴν φλογερὰν αὐτοῦ φιλοπατρίαν, τὴν ἀκμάτον φιλεργίαν καὶ τὴν ἑξοχὸν αὐτοῦ καλαισθησίαν. Ἐν τῇ εὐγενεῖ αὐτοῦ καρδίᾳ πρυτανεῦει ὁ ἔρως πρὸς τὴν μυθικὴν καὶ ἱστορικὴν ἀρχαιότητα καὶ ἡ λατρεία πρὸς τοὺς ἀθανάτους ἀγωνιστὰς τῆς ἐθνεγερσίας. Ἐρως διπλοῦς, εἰς ὃν θυσιάζει, ἀληθὴς μύστης καὶ ἱεροφάντης, τοὺς πατριωτικοὺς τόνους τῆς ποιητικῆς αὐτοῦ λύρας, ἣ τὰ ὑψηλὰ καὶ φλέγοντα ρεῖθρα τοῦ λόγου ἢ τὰ μεστὰ τόνους καὶ ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἐναργείας προϊόντα τῆς γραφίδος αὐτοῦ. Ἀλλ' ὑπὲρ τὰ ἑξοχα ταῦτα ἐνθουσιώδους πατριώτου φιλοτιμήματα, δι' ἅπερ πᾶς φιλόπατρις δικαίως ἠθελε σεμνύνεσθαι, κεῖται παρ' αὐτῷ ἱερὰ ὑποχρέωσις, καθῆκον ἀπαράβατον, ἡ ἀφοσίωσις πρὸς τὴν ἐπιστήμην τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ἣν θεραπεύει συγγράφων καὶ διδάσκων καὶ ἐξασκῶν μετὰ

τοιαύτης ὑπερόχου εὐδοκίμησης, ὥστε δικαίωματι κατέχει ἐν αὐτῇ θέσιν ἐπιφανεστάτην. Τοιοῦτος ἐν ἀπλῇ σκιαγραφίᾳ ὁ Θεόδωρος Ἀφεντούλης, ὡς πολίτης μεγάλτιμος, ὡς ἐπιστήμων ἐπιφανής, ὡς λόγιος τὰ μάλιστα διακεκριμένος.

Ὅσῳ ἀπέραντος εἶνε τοῦ «Ἀπόλλωνος» ἡ ἐπιθυμία, ὅπως διὰ λεπτομεροῦς ἀφηγήσεως εἰκονίσῃ τὴν ἑξοχὸν προσωπικότητα τοῦ κ. Ἀφεντούλη, τόσῳ αἱ στήλαι αὐτοῦ εἶνε στεναὶ καὶ πεπερασμέναι. Εἰς ἀνάγκην λοιπὸν ὑπέκοντες περιορίζομεθα νὰ διαγράψωμεν τὰς κυριωτέρας γραμμάς, καταλείποντες μετὰ λύπης ἄλλοις τὴν ἀπηκριβωμένην βιογραφίαν τοῦ ἐπιφανοῦς ἐπιστήμονος.

Ὁ Θεόδωρος Ἀφεντούλης ὁμολογουμένως ἐπίτιμον κατέχει θέσιν ἐν τοῖς ὀλίγοις ἀληθῶς λοίοις τοῦ ἔθνους, διακρινόμενος ἐπὶ εὐρυμαθείᾳ, σπινθηροβολούσῃ ὀξυνοίᾳ, λαμπρότητι κρίσεως καὶ γλωσσικῇ δεινότητι, ἀναμέσφ κάλλους καὶ δυνάμεως καὶ εὐκαμψίας χαρίεσσης. Ἐν τῇ θείᾳ τοῦ Ἀσκληπιοῦ τέχνῃ, διαπρέπει τὸ μέν, ὡς καθηγητῆς ἀπὸ τεσσάρων δεκάδων ἐνιαυτῶν διδάσκων τὴν νεότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου φαρμακολογίαν καὶ ἄλλους κλάδους, τὸ δὲ ὡς συγγραφεὺς περισπούδαστων ἱατρικῶν συγγραμμάτων, οἷον γενικῆς ἀνατομίας, παθολογικῆς ἀνατομίας, μάλιστα δὲ τοῦ κρατίστου ἔργου «περὶ φύσεως καὶ δυνάμεως τῶν φαρμάκων», ὅπερ ἐφιλοτέχνησε μετὰ σπανίας ὄντως δυνάμεως καὶ δι' ὅπερ ἐθυσίασε χρόνον μακρὸν καὶ μελέτας ἐπιμόνους, ἵνα παραλίπωμεν τὰς ἐξαιρέτους αὐτοῦ μονογραφίας, τὸ δὲ ὡς ἱατρός εὐδοκίμωτατος καὶ περισπούδαστος καὶ ἐπιζήτητος. Ἡ διδασκαλία αὐτοῦ τερπνοτάτη, ἀπηκριβωμένη, περίκομπος, πλήρης ζωῆς καὶ σαφηνείας ἀγλαοτάτους παρήγαγε καὶ παράγει τοὺς καρπούς, καλλίκαρπος ὄντως καὶ τελεσίκαρπος δυναμένη νὰ ὀνομασθῇ. Ἡ δὲ διεύθυνσις αὐτοῦ ἐν τῷ ἐν Πειραιεῖ Τζανεῖφ Νοσοκομεῖφ περίτρανα ἀπέδειξεν ὅτι οὐ μόνον ἱατρός ἑξοχος εἶνε, ἀλλὰ καὶ ὀργανωτὴς πάσης τιμῆς καὶ ὑπολήψεως ἄξιος. Τὸ φιλανθρωπικὸν τοῦτο ἴδρυμα χάρις καὶ ἄλλοις μὲν, ἰδίᾳ ὅμως τῷ σεβαστῷ αὐτοῦ διευθυντῇ, διακρίνεται ἐπὶ εὐτάκτῳ καὶ ἁρμονικῇ διατάξει, οὐδενὸς τῶν ἀπαραιτήτων στοιχείων τελείου ἀσύλου στερούμενον, μάρτυρες δὲ πάντες οἱ ἐπισκεψάμενοι αὐτὸ καὶ μετ' ἐπιστάσις τὰ κατ' αὐτὸ ἐρευνήσαντες.

Ὡς ποιητῆς ὁ Θεόδωρος Ἀφεντούλης φαίνεται ὡν μεστὸς θεῖου πατριωτικοῦ πυρός, ὡς δεικνύουσι τὰ «Κρητικά», ἔπος γραφὲν ὑπὸ τὴν ἔμπνευσιν τοῦ πυρός καὶ τῆς ὀδύνης, ὅποταν μόνῃ ἐμάχετο ἡ μαρτυρικὴ ἐκείνη καὶ μεγαλόφυχος νῆσος κατὰ τοῦ νῦν καταρρέοντος κολοσσοῦ τῆς ὁσμаниκῆς τυραννίας καὶ πᾶσα ἑλληνικὴ καρδιά ἐσειετο ὑπὸ τοῦ αἵματηροῦ δράματος τοῦ Βαφῆ καὶ τοῦ ὑψηλοῦ ὀλοκαυτώματος τοῦ Ἀρκαδίου, καὶ ὡς μαρτυροῦσι πλεῖστα ἑτέρα λυρικά ἔσματα ἐν καιροῖς χαλεποῖς. Καὶ μεταφράσεις δὲ κλασικῶν ἔργων δραματικῶν φερεπόνως διεπέρανεν, ὡς τοῦ «Νάθαν τοῦ Σοφοῦ» καὶ τῆς «Μαρίας Στουάρτης», ἣν ἐπὶ λέξει καὶ ἐν τῷ αὐτῷ τοῦ ποιητοῦ μέτρῳ ἐφιλοτέχνησεν, ἵνα δείξῃ πῶς πρέπει εὐλα-

(1) 7 p. 18. «Ch' al renso tiran la beltà che muove
E porta al cielo ogni intelletto sano».

(2) Ὡδῆ 53. p. 120.

ὥς νὰ μεταφράζονται τὰ ἔργα μεγάλων ποιητῶν καὶ πῶς ἡ ἀκριβεστάτη κατὰ λέξιν τοῦ πρωτοτύπου ἀπόδοσις ἐν τῇ ἡμετέρᾳ εὐπλάστῳ καὶ πλουσιωτάτῃ γλώσσῃ, οὐδ' ὠρότερον, οὐδὲ κατώτερον ἑαυτοῦ παρουσιάζει τὸν ποιητὴν. Τοιοῦτος καὶ ὡς ποιητὴς δι' ἀνὴρ ὁ ποιήσας τὸ πλῆρες πρωτοτυπίας καὶ ἐξάρσεως λυρικὸν ποίημα «τὸ Πανηγύρι τοῦ Ὀλύμπου», δι' οὗ μετὰ τόνου προφητικοῦ καὶ ἐν συλλήψει τολμηρᾶς, ἀλλὰ μεγαλοφυῶς, οὕτως εἰπεῖν, ἐκπεφρασμένης ἀλληγορίας προέειπεν τὴν ἐν βραχεὶ μέλλουσαν νὰ τελεσθῇ παλιγγενεσίαν τοῦ ἑλληνισμοῦ, δι' ἣν ἐχύθη τόσον αἶμα ἀκραιφνὲς ἑλληνικὸν καὶ τόσοι στόνοι ἠκούσθησαν μέχρι οὐρανοῦ.

Ὡς λόγιος διεκρίθη ἐν πολλοῖς ὁ Ἀφεντούλης, ἰδίᾳ δ' ἐξέλαμψεν ἡ ἐκτακτος αὐτοῦ εὐφυΐα καὶ ἡ περὶ τὸ καλὸν αἰσθησις ἐν ταῖς κρίσεσι τῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ποιητικῶν διαγωνισμῶν, ἐν οἷς αἱ εἰσηγητικαὶ αὐτοῦ ἐκθέσεις θαυμάζονται διὰ τὴν ἐμβριθείαν, τὴν κριτικὴν ἰδιοφυΐαν καὶ τὸ ἐπιχαρι τῆς γλώσσης. Ὡς ῥήτωρ δὲ πανηγυρικὸς κατέχει τὸ μυστήριον τοῦ ἀνυψεῖν τοὺς ἀκροατὰς εἰς σφαίρας αἰσθημάτων καὶ φρονημάτων ὑψηλὰς ἐξαρτῶν ἀπὸ τῶν χειλέων αὐτοῦ μετεώρους τὰς καρδίας τῶν ἀκροατῶν, ὅτε μὲν ἐγείρων θύελλαν ἀγανακτήσεως, ὅτε δὲ διαχέων πῦρ φλέγον ἐνθουσιασμοῦ, ἄλλοτε κατασκεδανύων αἰσχύνῃ ἐπὶ τῇ ταπεινότητι τῶν συγχρόνων καὶ ἄλλοτε τονίζων ἐν φράσει προφητικῇ τὰ αἰώνια δίκαια τοῦ ἑλληνισμοῦ, δι' ἧς ἐπιπνέει πεποιθήσις ἱερὰ ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ μέλλοντος. Ὡς πανηγυρικὸς ῥήτωρ εἶνε καθ' ἡμᾶς ὁ διασημότερος καὶ ἐνθουσιαστικώτερος. Τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ Ἀφεντούλη κλείομεν διὰ τῆς ὑπομνήσεως ὅτι δὲν εἶνε μόνον ἑλληνιστὴς διακεκριμένος, ἀλλὰ καὶ βαθὺς κάτοχος ξένων φιλογλογίων ἀρχαίων τε καὶ νεωτέρων.

Ὀλίγου δεῖν διέφευγε τῆς μνήμης ἡμῶν καὶ ἑτέρα τις χαρακτηριστικὴ τῆς προαιρέσεως τοῦ κ. Ἀφεντούλη ῥοπή, τεκμηριούσα εὐαισθησίαν ἅμα καὶ βιωτικὴν σύνεσιν. Ἐννοοῦμεν τὴν ἄπειρον αὐτοῦ στοργὴν πρὸς τὰ πτηνὰ, ἣν λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ γραφίδι πολλάκις διετράνωσεν ἀληθῆ σταυροφορίαν κηρύξας κατὰ τῶν καταστροφῶν τῆς ὑπάρξεως τοῦ χαρίεντος πτερωτοῦ κόσμου, τὰς πολλαπλὰς τοῦ ὁποῦ πρὸς τὴν κοινωνικὴν οἰκονομίαν ὑπηρεσίας μετ' ἀληθοῦς ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀκαταμαχῆτων παραδειγμάτων διελάλησε κατορθώσας, ὥστε καὶ νομοθετικὴ πρόνοια νὰ ληθῇ ὑπὲρ τῆς προστασίας τῶν εὐεργετικῶν πτηνῶν. Μετ' ἀληθοῦς δὲ πόνου καὶ δικαίας ἀγανακτήσεως ἤγειρε τὴν φωνὴν ὑπὲρ ἑτέρου κολοσσικοῦ κοινωνικοῦ καὶ ἐθνικοῦ πλούτου, τῶν δασῶν, ἅτινα παραμελούμενα καὶ ἐγκαταλιμπανόμενα εἰς τὰς κακούργους ὁρμὰς τῶν ποιμένων, τῶν γεωργῶν, τῶν ἀνθρακοποιῶν καὶ τῶν ὀπωσθήποτε ἐκμεταλλευομένων αὐτὰ, κινδυνεύουσι νὰ ἐκλείψωσιν ἐκ τοῦ παγκάλου ἑλληνικοῦ ἐδάφους. Τὴν συντήρησιν καὶ ἐπιμέλειαν τῶν δασῶν ὑπεστήριξεν οὐ μόνον διὰ λόγους ὑγιεινῆς καὶ φιλοκαλίας, ἀλλὰ πρωτίστως διὰ λόγους οἰκονομικοῦς, διότι ἀληθῶς οἱ πλούσιοι δρυμῶνες οὐ μόνον ὑγίειαν ἐπιφέρουσι καὶ κάλλος ἐμποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τὰς πηγὰς συν-

τηροῦσι καὶ τὰς πλημμύρας κωλύουσι καὶ τὰς χαλάζας διαλύουσι καὶ λιπάσματα διὰ τὰ ταπεινότερα ἐδάφη προπαρασκευάζουσι καὶ τὴν ἀτμοσφαιρικὴν κατάστασιν ἐπηρεάζουσι, προκαλοῦντα ἐν ξηρασίᾳ τὰς βροχὰς καὶ ἀπορροφῶντα ἐν πολυομβρίᾳ μέγα μέρος τῶν ὕδατων, καί, τὸ κυριώτατον, μέγιστα εἰσοδήματα παρέχοντα διὰ κανονικῆς ἐκμεταλλεύσεως αὐτῶν. Οἱ ὑπὲρ τῶν πτηνῶν καὶ τῶν δασῶν εὐγενεῖς ἀγῶνες τοῦ κ. Ἀφεντούλη συμπληροῦσι τὸν χαρακτήρα αὐτοῦ, ὅστις ἐν μεγίστῳ βαθμῷ αἰσθηματικότητος συνεννοῖ ψυχρὰν διαύγειαν περὶ τῶν πρακτικῶν καὶ ὠφελίμων.

Ἄλλ' ἠθέλαμεν ἀδικήσαι τὸν διαπρεπῆ ἄνδρα, ἂν εἰκονίσαντες ἐν ἀκατεργάστῳ σκιαγραφίᾳ τὰ πνευματικὰ αὐτοῦ δῶρα, παρελίπομεν τὸν χαρακτηρισμὸν αὐτοῦ, ὡς πολίτου. Ἡ ἐνθουσιαστικὴ αὐτοῦ φύσις, τὰ λαμπρὰ αὐτοῦ προσόντα, ὡς ῥήτορος, ἡ πολιτικὴ αὐτοῦ διαύγεια ἠδύναντο νὰ δημιουργήσωσιν αὐτῷ πολιτικὴν θέσιν διακεκριμένην ἂν ὥρμα πρὸς τὴν ἐνεργὸν πολιτικὴν καὶ ἂν ἡ φιλοδοξία αὐτοῦ εὗρισκε θέλητρον ἐν τῇ πατριωτικῇ διαπάλῃ. Ἄλλ' αὐστηρῶς ἀπηγόρευσε ἐαυτῷ διὰ θελήσεως ἀκραδάντου τὴν ἀνάμιξιν ἐν τῇ πολιτικῇ κονίστρᾳ, ἀπαξ δὲ μόνον ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος ἐν τῇ πολιτικῇ, κατὰ τὴν ἐθνοσυνέλευσιν τοῦ 1863 ἀντιπροσωπεύσας, ὡς πληρεξούσιος, τοὺς συμπατριώτας αὐτοῦ, ὅτε καὶ ἀντιπρόεδρος ἐξελέχθη, ἐκπληρώσας λαμπρῶς τὸ ἀνατεθὲν αὐτῷ ὑψηλὸν λειτουργημα. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἔμεινε ξένος τῶν αἰσθημάτων τοῦ τόπου, οὐδ' ἀνάληγτος πρὸ τῶν ἀναγκῶν τῆς πατρίδος, ἀλλ' αἰέποτε παρακολουθῶν τὰς περιστάσεις τῆς πατρίδος οὐδέποτε ἡμέλησε λόγῳ καὶ γραφίδι καλλιτέχνῳ ὅτε μὲν νὰ στιγματίζῃ τὴν κακίαν, ἄλλοτε δὲ νὰ ἐπιδαψιλεύῃ τὰς πολυτίμους αὐτοῦ συμβουλὰς ἐν τῷ τύπῳ, ἐν συλλαλητηρίοις, ἐν ἐορταῖς ἐθνικαῖς, ἐν ἰδίαις ἐντεύξεσιν. Ἀλλεπαλλήλους δὲ εἰσφοράς αὐτὸς καὶ ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ συνεισήνεγκον ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς πατρίδος καὶ κατὰ τὸ 1854 καὶ κατὰ τὸ 1867 καὶ ἐν ἐποχαῖς ἐγγύτερον ἡμῶν κειμένας. Ὁ Ἀφεντούλης ὁσάκις ἡ πατρίς κινδυνεύουσα ἢ ἀπειλούμενη ἔσχεν ἀνάγκην τῆς βοηθείας τῶν τέκνων τῆς οὐδέποτε ὑστέρησεν, ἀλλὰ πρόθυμος ἐτόνισε τὴν λύραν αὐτοῦ καὶ διὰ λόγων πεπληρωμένων ἐμπνεύσεως ἀληθοῦς ἀνεπτέρου τὸν ἐνθουσιασμὸν καὶ τὴν πρὸς αὐτὴν ἀφοσίωσιν, καὶ ταῦτα εἰ καὶ βαρύθυμος καὶ πληγείς ὑπὸ δεινῶν δυστυχιῶν, αἵτινες πάντα ἄλλον ἤθελον δαμάσει καὶ κατασυντρίψει.

Ὡς ἀμοιβὴν τῶν πρὸς τὴν ἐπιστήμην, τὰ γράμματα, τὴν πατρίδα καὶ τὴν φιланθρωπίαν θυσιῶν αὐτοῦ ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ τὸν χρυσοῦν σταυρὸν τοῦ σωτήρος, τὸν ῥωσσικὸν σταυρὸν τοῦ λαίμου, τὸν γαλλικὸν τῆς λεγεῶνος τῆς τιμῆς καὶ τὸν ἰταλικὸν ὡσαύτως.

Τοιοῦτος ὁ πολλαχῶς διαπρεπὴς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κοινωνίᾳ ἀνὴρ, διὰ τῆς εἰκόνας τοῦ ὁποῦ κοσμεῖ τὰς σελίδας αὐτοῦ ὁ «Ἀπόλλων».